

TEMA 2. PLATÓ

1. Vida i Obra
2. Influències
3. La realitat
4. L'ésser humà i l'ànim
5. Teoria del coneixement
6. Teoria Política

1 Vida i Obra

Cal tenir present a l'hora d'entendre quin és el plantejament filosòfic de Plató, quina és la motivació filosòfica i quin és l'origen social de Plató. Plató formava part de la classe alta d'Atenes, ja que un avantpassat seu havia estat el darrer rei d'Atenes. Plató odia el sistema polític imperant a Atenes (la Democràcia) fent responsable als Sofistes i Pluralistes d'aquest sistema polític. Així pensarà que per poder canviar el sistema polític, caldrà crear un nou sistema filosòfic que el legitimi. Per això podem dir que la raó fonamental que impulsa a filosofar a Plató, la qual és el destí final del seu pensament, és la Política: Acabar amb la Democràcia i instaurar un règim aristocràtic; la seva vida i els diversos intents per posar en pràctica els postulats de la seva República, així ho demostren.

Plató va ser deixeble directe de Sòcrates i va escriure diversos diàlegs en els que Sòcrates és el protagonista, encara que la Filosofia que hi trobem no sigui Socràtica, sinó la de Plató. Tot i això, durant un cert temps, Plató pensava igual que Sòcrates i el que expressa en els seus primers textos és Filosofia Socràtica, evolucionant poc a poc cap a pensaments més independents.

Finalment hauriem de tenir present la política democràtica d'Atenes com a element que determina el pensament polític de Plató (no oblidem que aquest és l'autèntic motor del pensament filosòfic de Plató). La Democràcia d'Atenes és una democràcia directa on tots els ciutadans són considerats amb les mateixes capacitats polítiques i, per això, alguns càrrecs públics són sortejats. Plató proposa un sistema polític més elitista, amb certes similituds amb l'Esparta vencedora a la Guerra del Peloponés, considerant que no tots els éssers humans tenen les mateixes capacitats i, com és lògic, els més capacitats són els que haurien de governar la ciutat.

2 Influències

2.1 Sòcrates.

Plató, hereu de la doctrina de Sòcrates de descobrir les essències de les coses mitjançant la inducció, va pensar que les definicions no podien referir-se a les coses sensibles pq és impossible de fer definicions d'allò que canvia contínuament, sinó a un altre tipus d'ésser, les Idees.

2.2 Parmènides.

Plató adopta les 2 vies de coneixement, dòxa i episteme. Les característiques de l'ésser de P. seran les de les idees.(esfèric, etern, indiferenciat, immutable i perfecte)

2.3 Pre-socràtics.

Aquests poden explicar de què estan fetes les coses però no quina és la causa de l'ordre del món.

2.4 Pitagòrics.

Hi ha objectes que no canvien i són vàlids per a tothom, els objectes matemàtics. Adopta també la seva teoria de l'ànima i el govern dels més intel·ligents.

2.5 Sofistes.

Plató aplica el relativisme sofista a la dòxa (opinió) però no al coneixement intel·lectual.

2.6 Cultura espartana.

Adopta l'educació gimnàstica

3 La realitat

3.1 La segona navegació (és la terminologia que empraven els grecs quan no feia vent i havien d'utilitzar els remes), implica esforç, representa un alliberament respecte dels sentits i del món sensible. Porta de les coses als conceptes (per inducció). Admet com a fonament l'existència de les Idees, el bell, el bo, el gran... Tot objecte físic necessita per existir d'una causa de caràcter no físic.

Això ens porta a reconèixer l'existència de 2 àmbits de l'ésser:

un visible, el sensible

l'altre invisible, l'intel·ligible

3.2 Teoria de les Idees

Els objectes que entenem en els conceptes universals, els objectes sobre els quals es fa ciència, són Idees objectives, subsistents, que existeixen en un món transcendent que els és propi, separat de les coses sensibles.

Les coses sensibles són còpies o participacions d'aquestes realitats universals.

Les Idees no són simples conceptes, sinó realitats, el veritable ser, són l'essència de les coses, els seus models, allò que fa que una cosa sigui el que és.

Tots tenim conceptes semblants entre ells, per tant han de venir d'algun lloc concret, aquests conceptes universals, són l'objecte del veritable coneixement, i han de ser estables, permanents, objectes de la intel·ligència i no dels sentits.

La Idea, és una realitat i secundàriament, el concepte d'aquesta realitat.

Món intel·ligible	Món sensible
Les Idees	Les coses
Úniques són en sí intel·ligibles eternes immutables models	Múltiples per participació sensibles peribles canvien còpies

3.2.1 Jerarquització

La Idea del Bé és la suprema realitat i la suprema veritat, el límit superior del món jeràrquic de les Idees.

El bé genera la resta d'idees, començant per la de Bellesa i la de Justícia.

3.3 El món sensible

El món sensible procedeix de les Idees i d'un principi material caòtic, indeterminat. Existeix un Demiurg (artesà) que prenent com a model del món de les Idees ha plasmat la matèria i ha generat el món sensible. Per imitació.

- a. Hi ha un model: el món ideal
  - b. Hi ha una còpia: el món sensible
  - c. Hi ha un artífex: ha fet la còpia servint-se del model
  - d. El món intel·ligible i l'artífex són eterns
  - e. El món sensible ha estat engendrat
- > llibre pàgina 55, text 4 l'argument del tercer home

3.4 Mite de la caverna

Per exemplificar l'estructura de la realitat, Plató fa ús del mite de la caverna.

Plató s'imagina uns homes que des de petits es troben dins d'una cova, la qual té una entrada per on entra la llum exterior. Aquests homes estan lligats de manera que no poden moure's i només poden mirar cap al fons de la cova. A la seva esquena hi ha un foc encès damunt d'una elevació del terreny, i entre el foc i els homes encadenats hi ha un camí amb un petit mur, per on passen homes que porten tota mena d'objectes, que es projecten a la paret del fons de la cova, la realitat dels quals és per a ells, l'única.

S'imagina Plató que un dels presoners, després d'haver-se alliberat, surt fora i contempla la realitat exterior, la llum del sol fa que el ulls li facin mal i romangui enlluernat. De mica en mica es va habituant a aquesta nova situació: pot veure primer les ombres, després les imatges de les coses, reflectides a l'aigua i finalment les coses mateixes. Sentiria en conseqüència que el món on havia viscut abans no era el real i si parlés amb els seus companys sobre que el món de la cova és irreal, no el creurien i el matarien.

3.4.1 Sentit del mite

La cova és el món sensible, amb les seves ombres, que són les coses. El món exterior és el veritable món, el món intel·ligible, el món de les Idees. Les coses simbolitzen les Idees, el sol, la idea del Bé. Així com la llum del sol fa que els objectes de la naturalesa siguin visibles per a tots, el Bé dona el ser a les altres Idees.

El Bé és un principi ontològic, gènesi i causa del ser i de l'existir de les Idees i de les coses. I també un principi epistemològic, gènesi i causa del coneixement.

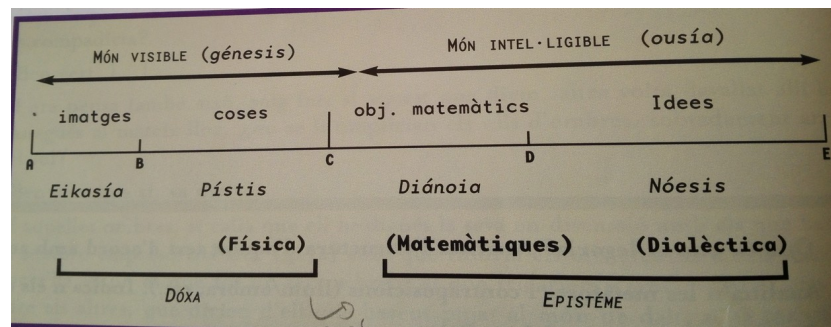
La idea del Bé és al capdamunt d'una ascensió intel·lectual (Dialèctica)

4 Teoria del coneixement

4.1 Reminiscència

El coneixement és una anàmnesi, un recordar coses ja sabudes anteriorment per la qual cosa l'ànima ha preexistit amb anterioritat a la seva unió amb el cos. Conèixer, per tant, és recordar el que està dintre de nosaltres, no veure el que està fora.

4.2 Símil de la linea

Plató distingeix 2 àmbits del real, el món sensible i el món intel·ligible. Cadascun d'aquests 2 àmbits es divideix en 2 parts, les quals assenyalen 2 graus de realitat dintre de cada món.

A cadascuna de les 4 formes de realitat correspon una via de coneixement; les 2 del món sensible constitueixen l'opinió; les del món intel·ligible són de la raó.

El camí de la ignorància fins al coneixement, travessa aquests 2 camps. Cada secció està subdividida i hi ha per tant, 2 graus de ciència i 2 d'opinió.

El grau més baix, és la representació (eikasía) té per objecte les ombres..

El següent grau és la creença raonable (pístis) són els objectes reals de les imatges anteriors.

El 3er grau (dianoia), raonament, és el que l'ànima se sent empenya a investigar, partint d'hipotesis i fent conclusions.

El darrer grau, intuïció (noesis) utilitza les hipotesis de la dianoia però no per treure conclusions sinó per ultrapassar les hipotesis i anar cap als primers principis.

4.3 Com coneixem

L'Home només pot arribar als universals a través de la Intel·ligència pel camí de

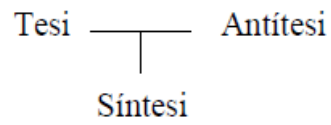
l'abstracció: La Intuïció de la realitat intel·ligible, sense utilitzar mai com a eina la Realitat

Sensible. Per realitzar aquesta Intuïció Plató considera l'existència de tres eines importants:

4.3.1 Impuls eròtic. La Idea de Bellesa és la Idea més important ja que es tracta de la Idea d'Idees. Per això, la Idea de Bellesa és font de coneixement. L'ésser humà sempre se sentirà atret per la Bellesa a través de l'amor. Per això podem parlar d'un cert impuls

eròtic que ens determina a perseguir el coneixement.

4.3.2 La Dialèctica. Serà el mètode dialogat (similar en aquest aspecte a la Maièutica Socràtica) que intentarà contraposar una tesi a una antítesi, per poder arribar a una síntesi definitiva.

4.3.3 La Catarsi. El procés de coneixement és un procés clau per determinar la salvació de l'Ànima de l'ésser humà després de la mort. Per això el coneixement funciona com a purificació d'aquesta Ànima.

5 L'ésser Humà i l'ànima

5.1 Mite del carro alat. Diàleg Fedre

L'ànima té 3 parts, racional (cap, auriga), irascible (pit, blanc) i apetitiva (ventre, negre). En el mite es narra com un carro amb 2 cavalls té un conductor, auriga, el carro està circulant pel món de les Idees, però els cavalls donen problemes i el carro cau. Si l'ànima ha tingut prou temps per contemplar les Idees es convertirà en home o no.

5.2 Immortalitat de l'ànima

pg 19 llibret verd

- Si el coneixement és record, implica que l'ànima té existència amb anterioritat a al cos. Podrà viure sense el cos, perquè prové del món de les Idees
- Només pot morir el que és compost, el que té parts, L'ànima, està emparentada amb les Idees i aquestes són simples, indissolubles i immutables.
- La essència de qualsevol cosa no pot participar d'Idees oposades. Així si l'ànima participa de la Idea de Vida, no pot participar de la Idea de Mort.
- En aquest món hi ha injustícies, per tant hi ha d'haver un altre món que les compensi.

5.3 La tripartició de l'ànima

La tripartició de l'ànima			
<i>Psique</i>	Lloc del cos	Virtut	Funció
Racional (<i>Nous</i>)	Cap	Saviesa/prudència	Governa
Irascible (<i>Thymos</i>)	Pit	Valor / <i>gosta la guerra</i>	Controla
Concupiscible (<i>Aerithmia</i>) <i>epi</i>	Ventre	Moderació	<i>Controla el</i> Plaer <i>Moderar</i>

L'home just és aquell en el qual les seves parts fan el que han de fer. La part racional, controlar, la irascible obeir, i l'apetitiva no excedir-se.

5.4 Destí de l'ànima

L'ànima pertany al món intel·ligible però no és una idea. En la seva unió amb el cos, l'ànima ha oblidat el seu origen i el món de les Idees. Aquesta és la seva caiguda i el seu pecat: l'oblit. La seva purificació és alhora ètica i teòrica. Ètica perquè ha de dominar les passions i el cos. Teòrica perquè aquest domini només és possible quan la raó cerca el coneixement i l'home es converteix en filòsof.

L'ànima es va reencarnant successivament en diferents cossos, sent jutjat i castigat o recompensat per la vida passada. Només quan la psique s'ha desvinculat del cos i de les seves passions, quan l'home és filòsof i coneix el món de les Idees, recorda el seu origen. És llavors que fuig del cicle de reencarnacions i retorna al món diví.

Mite d'Er, l'ànima és jutjada i si no s'ha purificat prou, va als camps elisis, i si no s'ha purificat gens, a l'Hades. Al cap d'un temps tornen a reencarnar-se fins a aconseguir la vida d'un filòsof i tornar a les Idees.

6 Teoria política

6.1 Pressupòsits

La victòria d'Esparta a la guerra del Peloponès significa la desaparició de la democràcia i fa aparèixer l'individualisme per damunt del bé col·lectiu.

A més la mort de Sòcrates marca el projecte de Plató, que només serà realitzat a nivell teòric després dels intents fracassats de posar-lo en pràctica a Sicília.

Plató tenia el convenciment que el savi havia de sacrificar la seva tranquil·litat per dirigir els altres, de la mateixa manera que el presoner alliberat de la caverna ha de tornar per ensenyar el camí als seus companys.

Plató considerarà que la vida en comunitat era on l'home podia aconseguir una existència justa i feliç.

6.2 Projecte Polític

Plató pensa que s'ha de reformar la política educant sàviament els ciutadans. Plató intenta determinar els ppis ètics que ens porten a la felicitat política. Contraposa les actituds de Sòcrates i els sofistes. Així com Sòcrates creu que només l'home just pot ser feliç, ni el poder ni les riqueses milloren l'home; contràriament als Sofistes pels quals la moralitat s'ha de subordinar a la retòrica; l'home superior per naturalesa ha d'imposar la seva voluntat per satisfer els seus desitjos.

A partir d'aquí Plató vol dissenyar una ciutat utòpica, ideal i austera a l'estil socràtic.

6.3 L'estat just

Aquest projecte exigeix la desigualtat social, donat que no tots els homes som iguals. Cadascú ha nascut amb unes disposicions determinades que caldrà aprofitar en vista al bé col·lectiu.

Per explicar això recorre al mite dels metalls, segons el qual els déus van introduir or en aquells que haurien de dirigir, plata en els ajudants i bronze i ferro als qui constituïrien el poble. Així justifica les 3 classes socials: governants (tindran el poder), guerrers (defensaran la ciutat) i els treballadors (obeiran). Cadascú d'ells és caracteritzat per una virtut com són la saviesa, el valor i la moderació respectivament.

L'estat just és aquell on es troben presents les 3 virtuts i on tots compleixen la seva funció.

6.3.1 L'individu just.

És necessari inculcar al ciutadà el sentit de la justícia. En funció de quin dels 3 elements de l'ànima s'imposi, l'individu pertanyerà a una o altra classe.

Classes socials	Missió	Virtut	Parts de l'ànima
Governants	Dirigir	Saviesa	intel·ligència
Guerrers	Defensar	Valor	Caràcter
Treballadors	Obeir i treballar	Moderació	Desitjos

6.3.2 L'educació justa

El projecte educatiu té per finalitat seleccionar els futurs guerrers i governants.

El guerrer ha de ser amable amb els seus i ferotge amb els estranys, estudiant música i gimnàstica.

Els futur governants son fruit de la selecció d'entre els guerrers

Les aptituds naturals d'un individu vénen donades des del seu naixement. Com què Plató suposa que els millors només podran ser engendrats pels millors (eugenèsia), els fills dels treballadors queden exclosos i la seva educació només és en l'àmbit familiar. Tot i que podrien haver-hi excepcions.

Fins als 30 anys, els joves hauran d'exhibir les seves qualitats físiques i cultivar les mates i l'astronomia.

Als 30 i durant 5 anys aprendran dialèctica, per anar acostumant-se a prescindir dels sentits. Durant 15 anys s'encarregaran de ser guerrers i els qui sobrevisquin i hagin sigut els millors, a partir dels 50, podran dirigir la ciutat.

Els futurs governants no han de tenir béns privats, ni terres, ni cases ni diners, ni dones ni fills propis, així faran sempre el que més convingui a l'estat i no només a ells.

“Mentre els filòsofs no regnin a les ciutats o bé els qui ara anomenem reis no filosofin de manera autèntica, és impossible que cessin els mals a les ciutats”.

6.4 Els règims polítics

Plató fa un estudi dels règims polítics coneguts.

El règim correcte és l'**aristocràcia**, la forma mes antiga i pura, model de la República.

Quan l'aristocràcia cau (pq la part apetitiva es la dominant o per un excés de coneixement, oblidant les necessitats del poble), sorgeix la **timocràcia**, on impera la classe militar. Predomina llavors la passió sobre la raó, oprimint als inferiors.

Aquest règim és succeït per l'**oligarquia**, fills dels Timòcrates, concentra el poder econòmic a les seves mans, dividint la ciutat entre pobres i rics. Devorats per la pròpia injustícia apareix la **democràcia**, règim injust perq el poble no està preparat, per culpa dels oligarques que no l'ha educat. Finalment ve la **tiranía**, on prevalen els més violents, el tirà suprimeix la llibertat i provoca guerres pq el poble no conspiri contra ell.

6.5 Reforma del projecte

En el diàleg inacabat Les Lleis, la pròpia experiència i el pessimisme en l'home de Plató, l'allunyen de la utopia i intenta presentar un projecte més assequible.

Fa desaparèixer la figura del filòsof-rei, i les 3 classes socials, el governant, s'ha de regir per les lleis acordades en societat.